

Тема номера: Місця пам'яті

РЕДАКЦІЯ VERBUM

27 БЕРЕЗНЯ 2019

Шановні читачі!

Якийсь час тому одна особа запропонувала поставити неподалік від храму святого Олександра в Києві пам'ятник святому Яцкові Одровонжеві. Мовляв, монумент стояв би біля собору, на пагорбі, який здіймається над Майданом, стримуючи натиск нещастя, що впали на Україну останніми роками. Він мав би бути вищий за світську статую Незалежності, розташовану на Майдані: усунути її, нещасну, неможливо (ініціатор уже намагався), тому треба поставити інший, релігійний монумент – і тоді все налагодиться.

Фото: Bjørn Heidenstrøm

Ця фантастична історія могла б навіть розсмішити, якби не була правдива. Час від часу з'являються нові пам'ятники, а назви вулиць і міст змінюються. Звичайні мешканці іноді запитують себе, кому це, власне, потрібно. І в новому номері «Вербуму» ми замислюємося про значення таких начебто дрібниць – про місця пам'яті й роль, яку вони відіграють у формуванні ідентичності спільнот.

Впроваджує в цю тему текст Оксани Довгополової, яка розповідає про сам термін «місце пам'яті». У Західній Європі він виникає після Першої світової війни, коли постають не тільки нові меморіали, а й нова мова спогадування. Місця пам'яті – це точки збирання колективної пам'яті, осередки спільнотної ідентифікації. Зараз, утім, ми усвідомлюємо не тільки їхній колосальний потенціал як каталізаторів відповідального ставлення до майбутнього, а й небезпеку, що ними маніпулюватимуть, підміняючи сьогодення «священним минулим» задля ідеологічного контролю.

Поруч із меморіалами до найважливіших місць пам'яті належать музеї. Щоб зрозуміти, як вони

працюють із минулим, ми порозмовляли з Дмитром Шльонським, директором київського Музею однієї вулиці. Цей проект – це спроба відійти від показування історії через великі події, зосередившись радше на особистих історіях мешканців Андріївського узвозу. Тут зроблено спробу пов'язати конкретні особистості з буденним життям вулиці, аби, з одного боку, залюднити минуле яскравими персонажами, а з іншого, зробити й сучасний Андріївський узвіз трошки живішим.

У наступному тексті головний редактор «Вербуму» отець Войчех Сурувка ОР аналізує стратегії осмислення спільного історичного спадку, до яких останнім часом вдається Українська Греко-Католицька Церква. Тут ідеться «не лише про певні дії, а й про звичайну граматику. Достатньо додати до якогось іменника займенник “наш”, щоб він поволі ставав частиною колективної пам'яті». Утім, чи легко буде відмовитися від «мого», щоб воно стало «нашим»? У цьому полягає велике запитання релігійного діалогу в Україні.

Останній текст випуску присвячений пам'ятникам – але підходить до них із грайливою іронією. Австрійський письменник Роберт Музіль пише про парадоксальне життя монументів, які «створені для того, щоб бути видимими, аби привертати погляди», а проте «наче просотані якоюсь відштовхувальною речовиною, й увага ковзає по них, як крапля води по олії – не затримуючись ані на мить».